

אלא דבר הקנוי לו קניין גמור". נראה מדבריו שהתפסת הבכור לא הועילה כלל (על כל פנים מדאורייתא), מכיוון שקניינו של הכהן בו מוגבל. מכיוון שמלכתחילה הכהן אינו רשאי למכור את הבשר כדרכו – איננו יכול להקדיש לגמרי את הבכור, ולכן אין הצדקה לזלזל בקדושת הבכור משום רווח ההקדש. הדבר דומה לדין שהמקדיש עולה לבדק הבית "אין בה אלא עיכוב גזברין" ומדאורייתא אינה טעונה פדיון כלל (תמורה לב,ב והל' ערכין וחרמין וי). אם כי, בנדון דידן הרי זה חידוש גדול יותר.⁷

מקדיש את גופו, שכן אין קדושה חלה על קדושה (ולא מצד שאינו בעליו, אלא זהו דין מיוחד, והביא ראיות שכך הדין אף בפסולי המוקדשין לאחר פדיונם). ההקדש הוא רק על טובת ההנאה שיש לו בה, כלומר, הזכות לעשות בבכור כחפצו, ומכיוון שלא הקדיש את ערך הבכור עצמו – לא הקדיש את הרווח האפשרי ממכירתו בדרך הרגילה.⁶

ברמב"ם (הל' איסורי מזבח א,יב) משתמע שהבין את טעם הדין באופן אחר: "אפילו התפיס בכור לבדק הבית – אינו נשקל בליטרא, ולא יימכר בשוק, שאינו יכול להתפיס

מערכה קעז. אין מביאין קדשים לבית הפסול (עה,ב-עו,ב)

הספק האמור, האם לפנינו אשם או שלמים, יתכן בשני מצבים: האחד, שאדם הפריש קרבן אשם וקרבת שלמים ואחר כך נתערבו. השני, שלאדם מסוים יש ספק האם הוא חייב קרבן אשם, ולא ניתן להביאו בנדבה, שהרי אין אשם בא נדבה כלל, והאפשרות העומדת בפניו היא להביא קרבן ולהתנות עליו, שאם אינו חייב אשם – הרי זה שלמים. יש חשיבות מיוחדת להבאת הקרבן במקרה של אשם מצורע, מפני שהוא חיוני להשלמת טהרתו של המצורע, ובלעדיו לא יוכל המצורע שנטהר מצרעתו לבוא למקדש ולאכול קדשים.⁵ כמו כן, קרבנו של נזיר שנטמא כולל אשם, והבאתו מאפשרת לנזיר לחדש את נזירותו בטהרה. לפיכך, כשיש לפנינו אדם שספק אם נצטרע, או ספק אם נטמא בנזירותו, עולה במשנה תוקף השאלה האם מותר לו להביא קרבן בתנאי.

בשאלה זו מצאנו מחלוקת תנאים, הן לגבי אשם שנתערב בשלמים (משנה עה,ב, וכן בפסחים צח,א-ב לגבי פסח שנתערב בבכור), והן לגבי אשמו של ספק מצורע (בבבביתא בנדה ע,ב ותוספתא נזיר ו,א, שחלקה הראשון מופיע בגמ' כאן עו,א-ב): דעת ר' שמעון שמותר להביא

הכלל "אין מביאין קדשים לבית הפסול" פירושו, שאין להביא קרבן לידי מצב שבו בשרו עלול להיפסל, מחמת צמצום זמן אכילתו, מקום האכילה, או היקף האישים האוכלים אותו,² מעבר למגבלות שנקבעו בתורה לקרבן זה. דוגמא לכך הוא הדין שאין להביא קרבן תודה בערב פסח, משום שהיא כוללת לחם חמץ, ויצטרך לאכול את הלחם בזמן קצר יותר מן הזמן הקצוב בתורה לאכילת תודה ולחמה (פסחים יג,ב; ביצה יט,ב).³

דין זה מעורר שאלה מיוחדת, כאשר מתעורר צורך להביא קרבן שיש ספק האם הוא אשם או שלמים. שני קרבנות אלו מוקרבים באותו אופן,⁴ אבל דיני אכילתם שונים: האשם נאכל רק לזכרי כהונה, למשך יום ולילה, ובעזרה בלבד, ואילו השלמים נאכלים לכל ישראל, למשך שני ימים ולילה, ובכל ירושלים. לכאורה ניתן היה להביא את הקרבן ולהתנות עליו, שאם הוא אשם – יהא לשם אשם, ואם הוא שלמים – יהא לשלמים, ומחמת הספק נצטרך לאוכלו במגבלות של אכילת אשם. אלא שעל הצד שיש כאן שלמים – נמצא שמיעטנו את הזמן והאפשרות לאוכלם, ושוא יפסלו מחמת כך.

המשפט "אין מביאין קדשים לבית הפסול" נאמר רק לגבי קדשי המקדש. כדרכנו, נעסוק בעיקר בהלכות הקרבנות.

2. בדרך כלל הזכר הזמן כגורם המשמעותי ביותר, אך בתוספתא בזבחים י,ד מצינו: "אין מבשלין... שלמים של אמש עם חטאת ואשם של יום, מפני שממעט את אכילתו, ומקום אכילתו, וזמן אכילתו", כלומר, ממעט את האישים והמקום לאכילת השלמים, ואת הזמן לאכילת החטאת והאשם. על המקום והאישים עיין גם רש"י עו,א ד"ה מפני שממעט ותוס' ד"ה אין לוקחין.

3. זהו המקור למנהג האשכנזים שלא לומר 'מזמור לתודה' בערב פסח ובערב יום הכיפורים (רמ"א א"ח סי' נא,ט וסי' תרד,ב). מנהג זה ביחס לערב פסח קדום יותר מאשר המנהג בערב יו"כ (עיין מגן אברהם סי' נא סק"א), וראה להלן הערה 11.

4. שניהם טעונים סמיכה, ומתן דם שתיים שהן ארבע בחציו התחתון של המזבח. שחיטת השלמים אינה טעונה צפון, אבל אין כל מניעה לשוחטם שם.

5. זוהי הדעה המקובלת, אך עיין להלן: פסק ההלכה, על שיטת הרמב"ם.

6. כיוון אחר ליישוב הקושיה ב'נתיבות חיים' לגר"א וינוגרד (בבא מציעא נח,א): איסור "לא תפדה" נאמר לא רק על פדיון מקדושת הבכורה, אלא גם על פדיון הבכור מקדושת בדק הבית. לפיכך, ההתפסה אינה מועילה כלל, אלא זוהי רק התחייבות להביא את דמיו להקדש, ומכיוון שכך – אומדן הדמים הוא לפי שעת הנדר, שאינו יכול לשוקלו בליטרא (ראה שם ביאור הסוגיה בהרחבה לפי דרכו).

7. יתכן לפרש באופן פשטני: המקדיש את הבכור אכן מקדיש את גופו, ואין כוונת הגמ' שיש כאן חלק בבכור שלא הוקדש. דברי ר' אמי הם לשון מושאלת, וכוונתם שמכיוון שבשעת ההתפסה הבכור נחשב כבעל ערך נמוך יותר מאשר אילו היה חולין, עקב ההגבלה על מכירתו – אפשר גם לפדותו באותו מחיר נמוך, ואיננו חוששים במקרה זה להפסדו של ההקדש, וכאילו מתחילה הוקדשה כאן בהמה זולה. 7. כעין זה הסביר בנתיבות הקודש. הר"י קורקוס פירש זאת אחרת, ש"אינו יכול להתפיס" את הזכות למכור בליטרא בלבד.

8. המושג 'קדשים' בהקשר זה כולל לא רק את קדשי המקדש, ומחלוקת התנאים הנדונה בסוגיה נוגעת גם לקדשי הגבול: תרומה, מעשר שני, ואף שביעית (אם כי,

מדברי רש"י במקומות אחרים נראה כיוון אחר בהסברת העניין, שהחשש איננו מפסילת הבשר הכשר, אלא **משריפת בשר שעודנו כשר**. רש"י בפסחים (פ,א) מסביר מדוע אין להביא קרבן פסח שיש ספק האם הוא שלמים: "דקא ממעט באכילה דשלמים – בזמן אכילתו, שאוכל את כולם ליום ולילה ושורף את הנותר, ואם שלמים הוא – עדיין אינו נותר, ונמצא שורף קדשים כשרים", דבר האסור מפני בזיון הקדשים⁸. וכן עוד בפסחים (צ,ב): "והא קא מייתי קדשים לבית הפסול – דממעט בזמן אכילת הבשר, ושורפו לנותר עד בוקר שלא כדון, משום ספק פסח". וכן בירש"י כתב יד' במנחות (פ,ב ד"ה משום דקא ממעט באכילה דשלמים): "דאין יכול לאוכלה... אלא ליום ולילה, והנותר ישרף דשמה תודה היא, ואיכא למימר לאו תודה היא אלא שלמים... ושלא כדון שרפן ואייתי קדשים לבית הפסול"⁹. נראה שפירש את המושג "הבאת קדשים לבית הפסול" אחרת: לא שיגרום להם פסול, אלא יתייחס אליהם כאילו היו פסולים¹⁰.

מדוע נזקק רש"י לטעם זה? יתכן, שלא מסתבר לרש"י שחכמים אסרו לקצר את זמן האכילה משני ימים ליום ולילה רק מחמת החשש שמא יותיר. הרי לא מצינו בדברי חכמים שום הגבלה על הקרבנות הנאכלים ליום אחד (כגון שלא יובאו אלא בבוקר, כדי שיקדימו לאוכלם), ומדוע דווקא בקרבן הנאכל לשני ימים נבוא לחשוש שאכילתו

שלמים ולאוכלם במגבלות המוטלות על בשר האשם⁶. אולם חכמים אוסרים זאת, משום ש"אין מביאין קדשים לבית הפסול".

הסוגיה מעוררת כמה שאלות: א. מה טעם האיסור להביא לבית הפסול, והאם הוא מדאורייתא? ב. האם בתנאים מסוימים יודו חכמים שהדבר מותר? ג. האם ר' שמעון התיר זאת רק מחמת האילוץ המיוחדים במקרים אלו, או שלדעתו אין כל מניעה למעט בזמן אכילתם של הקדשים? ד. מהו פסק ההלכה?

טעם איסור ההבאה ל"בית הפסול"

בפשטות, החשש בהבאת הקדשים לבית הפסול הוא, שמא מחמת צמצום האפשרות לאכול את הבשר יעבור הזמן המוקצב לאכילתו ויהפוך ל"נותר", ובכך תבטל המצוה לאוכלם, והבעלים אף יעבור בלאו "לא תותירו ממנו עד בוקר" (ויקרא כב,ל). וכך מפרש רש"י (ע,ה,ב ד"ה לבית הפסול): "שממעט בזמן אכילת שלמים ומביא לידי נותר". גם באשר לתרומה וכיוצא בה, שאין בה איסור להותיר, אומר רש"י (ד"ה שביעית): "שממעט בזמן אכילת התרומה ומביאה לידי איסור אכילה". הווי אומר, החשש הוא מפסילת הקודש וביטול מצות אכילתו, וכדי להישמר מחשש זה יש לתת לקודש את כל משך הזמן שקצבה התורה לאכילתו. נראה שזוהי דעת רוב הראשונים⁷.

הנדפס (שהוא מרבנו אליקים, עיין במבוא לשטמ"ק חולין במהדו' מכוון אופק) במנחות פ,ב ד"ה ממעט הוא ופא,א ד"ה ומשני, "ענין אחר" וכו', וברג"מ במנחות פ,ב, המובא בהערה הבאה.

10. החשש מפני שריפת הנותר קודם זמנו צריך עיון, כי יש לדון מה ראוי לעשות בספק נותר המונח לפנינו: האם עדיף לשורפו מיד (כדי לקיים מצות שריפת נותר, ועוד, שגם על הצד שאינו נותר – הרי אין לאוכלו, ושמה עדיף לשורפו כדי למנוע לאו של "בל תותירו"); או שאין לשורף בידים בשר קודש שיתכן והוא כשר לאכילה, ועליו להתמין בשריפתו עד שיהיה ודאי נותר? מלשונות רש"י הנ"ל נראה בבירור שלמעשה יש לשורף את הבשר שנעשה ספק נותר. ואף על פי שעשה כדון – יש פגם בכך ששרף בשר שיתכן שהוא כשר לאכילה, ולכן חובה להמנע ממצב זה, וזהו עניינו של האיסור להביא קדשים לבית הפסול.

לעומת זאת לשון רג"מ במנחות פ,ב: "ושמא היה רוצה לשורפן מיד לאחר יום ולילה, והיה מביא קדשים לבית הפסול קודם זמנו", כלומר שלמעשה אין חובה לשורף. וצריך ביאור: אם אין זו חובה, ומאידך יש פגם בדבר, הרי עדיף שימתין עד שיהיה נותר ודאי, ובכך יתבטל החשש מהבאת קדשים לבית הפסול! ושמה כוונתו שאכן חובה לחכות, ולא כרש"י, והחשש הוא שמא יטעו לשורף מיד שלא כדון.

יש להבהיר יותר את צדדי הדיון. בגמ' בפסחים (לד,א) על קדשים שנפסלו בהיסח הדעת, ושם פ,ג,ב על גיד הנשה) מבואר, שבשר הקדשים שיש בו ספק איסור אינו נשרף מיד, אלא רק כשהיה נותר, וכן פסק הרמב"ם (הל' פסולי המוקדשין ט,ב): "כל שפסולו מספק – תעובר צורתו ואחר כך ישרף במקדש". הדבר מעורר שאלה: האם לא עדיף להקדים ולשרפו בטרם יגיע לידי נותר ויעברו על איסור "בל תותירו"? במנחת חינוך (מצוה קמב) עמד בזה, וכתב שאיסור "בל תותירו" נאמר רק בקרבן כשר הראוי לאכילה, ולא בקרבן פסול ואפילו מחמת הספק. נראה שסברה זו אינה שייכת בנדון דידן, כשיש ספק האם כבר נעשה נותר, שכן לא יתכן שבגלל שיש ספק האם זהו נותר – אינו נותר! לפיכך נראה, שלפי המנחת חינוך עדיף לשורף מיד, כדעת רש"י. אולם באחיעזר (יו"ד סי' כו) נחלק עליו, ולדעתו יש איסור נותר גם בספק איסור, והסביר שלא חששו שעובר בלאו של "בל תותירו" בכך שמששה את ביעורו, מפני שהוא אנוס בדבר, שאינו יכול לשורף מחשש שהוא כשר. לפי דעה זו נראה שגם בספק נותר אין לשורף, כמשתמע מרגמ"ה. אם כי יתכן לומר שכאן הדין שונה, כי מלבד הצורך למנוע "בל תותירו" מצטרף כאן צד חיוב לשורף, שמא הוא כבר נותר ומצוה לשורפו (ויש אומרים שזוהי מצוה חמורה יותר משריפת שאר פסולי המוקדשין, ורק לנותר קבעה התורה זמן מסוים לשריפתו, עיין מערכה קצט).

6. בעזרת כהנים (לספרא צו פרשתא ד,ב), כתב, שר"ש נחלק רק באשם שנתערב בשלמים, או פסח שנתערב בכור, מפני שמתן דמם שוה, אבל באשם שנתערב בכור מעשר ופסח לא יאמר לתת מתן ארבע או מתן אחת, כי עדיף שירעו מאשר לשנות את מתן הדם, אע"פ שהשינוי אינו מעכב. וכדבריו מוכח בתוספתא זבחים (ח,ד): "הכבור והמעשר שנתערבו, רבי שמעון אומר: זה ישחוט לשום מה שהוא זה ישחט לשם מה הוא... מפני שמתן דמן שוה".

7. פירוש המשנה לרמב"ם פסחים ט,ח; מאירי פסחים יא,ב; ועיין תוס' להלן צז,א ד"ה ממתין להם ופסחים פט,א ד"ה הני מילי. באבן האזל (הל' פסוהמ"ק ו,י) העלה אפשרות, שהאיסור למעט בזמן אכילת הקדשים הוא איסור עצמי, ולא מחמת שיבוא לידי נותר. כיוצא בזה ביאר בשפת אמת על התורה (אחרי מות, תרמ"ח) על דרך החסידות: "דיש קדושה בעולם שנה נפש... ולכן כל קרבן היה לו זמן ומקום ונפשות מיוחדים... ומתאי טעמא ק"ל דאין מביאין קדשים לבית הפסול. ומוכח בגמ' דאפילו יודע שיאכלנו מיד ולא יבא לידי נותר – מכל מקום אסור למעט מזמן אכילתו. והטעם הוא כיון שכח הקדושה יוכל להתפשט בשלמים לשני ימים אסור למעט הזמן שלא לעכב התפשטות הקדושה".

8. רש"י בכמה מקומות מסביר שקרבנות שאינם נשרפים עד ש"תעובר צורתן" הרי זה משום בזיון הקדשים בשריפתם לפני שנעשו נותר (פסחים לד,א ד"ה ששם; שם עג,ב ד"ה תעובר; מנחות ה,א ד"ה תעובר; שם מח,א ד"ה ותעובר). במנחת חינוך (מצוה קמב) סובר שטעם זה נאמר רק בקדשים פסולים, אבל בכשרים יש טעם חמור יותר, הלאו "לא תעשון כן לה' אלוהיכם" (דברים יב,ד), שנאמר גם על השורף עצי הקדש (מכות כב,א). על כך יש להעיר, שנראה בגמ' שם שיש הקבלה מדויקת בין החיוב לאבד עבודה זרה לבין האיסור "לא תעשון כן" בקדשי שמים, ואם כן ניתן לחלק בין עצי הקדש לבשר הקדשים: עצי הקדש האמורים כאן הם של בדק הבית (שו"ת הרמב"ם מהדו' בלאו סי' קס), ונועדו לשמש לבנין, וכשם שמצוה לאבד בנייני עבודה זרה – כך אסור להשחית עצי בנין של קודש. לפי זה, דין בשר הקדשים תלוי בשאלה האם יש חיוב מקביל לאבד תקרובת עבודה זרה, והדבר שנוי במחלוקת (עיין הל' ע"ז פ"ז הל' א-ב וב'ספר המפתח' שם). ובגמ' בע"ז יג,ב סובר אביי שיש "לא תעשון כן" ב'ניתוח' בהמת קדשים, ונראה שרבה שם חולק בדבר, ולדעתו הפסד קדשים אינו שייך ל"לא תעשון כן" (שו"ת היכל יצחק או"ח סי' יג). טעם נוסף לאיסור השריפה הוא "משמרת תרומותי", ראה להלן.

9. ועיין גם רש"י בנדה ע,ב ד"ה לבית הפסול ומנחות קה,ב ד"ה דקא ממעט, וברש"י

בסוגיה כאן הוזכר עניין הבאה לבית הפסול גם לגבי תרומה, מעשר שני ושביעית (כשעירב קודש אחד בחברו, ונעשה כל אחד תלוי במגבלות הלכותיו של חברו, ראה להלן). על פי השיטה הראשונה, הבעיה לגביהם היא שהם עלולים להיפסל ולהאסר באכילה. על פי השיטה השנייה, הבעיה איננה עצם האיסור באכילה, אלא שכאשר יפסלו – לא יהא זה מחמת עצמם, אלא מחמת קודש אחר הפסול ובלוץ בהם, ונמצא שאנו נאלצים לנהוג בקודש כשר כאילו היה פסול.

איסור ההבאה לבית הפסול – מדאורייתא או מדרבנן?

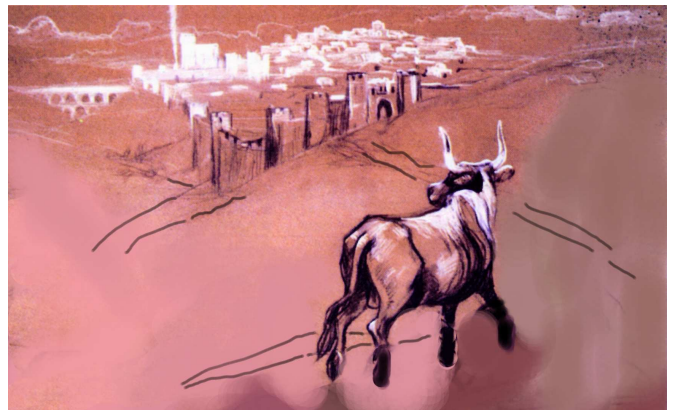
הדעה הרווחת במפרשים, שאיסור ההבאה לבית הפסול הוא מדרבנן¹³. טעמו של דבר, שמכיוון שאין כאן איסור עצמי בצמצום זמן האכילה, אלא רק חשש הגעה לידי נותר – הרי זה חשש רחוק (שבט הלוי ח"ב סי' לד).

אלא שיש מקום לומר, שגם אם אין כאן אלא חשש – החובה להישמר ממנו היא מדאורייתא. היסוד לכך הוא הפסוק "משמרת תרומותי" (במדבר יח, ח), ממנו נלמדת החובה לשמור על התרומה לבל תיטמא (בכורות לד, א), והוא הדין לקדשים (רש"י חולין ב, ב ד"ה ובמוקדשין). כשם שאסור לטמא את הקדשים – כך אסור להפסידם (תוס' פסחים יג, א ד"ה ושורפין; ועיין תוס' הרשב"א שם, שיש חולקים בדבר, שאין זה בכלל "משמרת"). והמושג 'משמרת' משמעו שמירה מכל חשש נזק, ואפשר שאפילו חשש רחוק בכלל זה¹⁴.

בשער המלך (הל' פסולי המוקדשין ויח) דייק שהאיסור הוא מדרבנן, מדברי הגמ' (אין עו, א), שמסבירה שחכמים אסרו להקריב אשם שנתערב בשלמים מפני ש"אית ליה תקנתא ברעייה", ומשמע שאלמלא כן היו חכמים מתירים

ליום ולילה תביא לידי נותר? לפיכך יש לפרש, שלא האיסור להותיר הוא הגורם לדין, אלא האיסור לשרוף את הקדשים הכשרים, וזהו מצב מיוחד שעלול להתרחש בשלמים הנאכלים כדין אשם. נראה שהחומרה המיוחדת בשריפת הקדשים הכשרים, מפני שזהו איסור בקום ועשה, מה שאין כן כשמותיר את הקודש והוא נפסל מאליו¹¹.

עם זאת, נראה שרש"י מודה שיש מושג של "הבאת קדשים לבית הפסול" במובן של חשש מפני הגעה לאיסור נותר, אך זאת רק במקרים של צמצום חריג של האפשרות לאכול¹². קיצור הזמן מיומיים ליום אחד – אינו בכלל זה, ולכן נזקק בו רש"י לטעם אחר.

הבאה לבית הפסול בבהמה שנמצאה בסביבות ירושלים. במשנה בשקלים פ"ז מ"ד נאמר, שבהמה שנמצאה בסביבות ירושלים ("מירושלים למגדל עדר וכמדתה לכל רוח") – יש לחשוש שהיא קרבן. הגמ' בקידושין (נה, ב) דנה באפשרויות השונות, איזה קרבן היא, ומסיקה שיש להמתין עד שיפול בה מום ולחללה על בהמה אחרת שתוקרב בשלמים, ותיאכל בו ביום, שמא הקרבן המקורי היה תודה. לדעת תוספות סוגיה זו הולכת בשיטת ר' שמעון, שאינו חושש להבאה לבית הפסול, אולם הרמב"ם (הל' פסולי המוקדשין ויח) פסק כן, ולא חשש להבאה לבית הפסול משום שאין לנו ברירה אחרת (ר"י קורקוס שם).

11. כמה נקודות בעניין זה: א. ביארנו את שיטת רש"י על פי הנראה מפשטות דבריו, שאין חשש מצד ההגעה לידי נותר, וכמה מחברים תמהו על רש"י בנקודה זו. במקדש דוד (סי' יד, ח), סובר שרש"י אינו שולל את הטעם של הגעה לידי נותר, אלא נקט את הטעם של שריפת קדשים, החמור יותר (ראה לעיל הערה 8 בשם המנחת חינוך).

ב. קשיים שמתעוררים לפי שיטה זו: 1. כיצד תיקנו חכמים שהנאכלים ליום אחד נאכלים רק עד חצות, ולא חששו להבאת קדשים לבית הפסול? (עיין רשב"ם פסחים קכ, ב ד"ה אמר רבא). לפירוש זה הדבר מיושב, כי החשש אינו אלא מפני השריפה, ואין שורפים נותר בלילה. 2. בגמ' בפסחים פט, א מבואר, שניתן להביא קרבן שהוא ספק פסח פסח שלמי פסח (אלמלא ההבדל ביניהם בסמיכה ובמתנות), ואין בכך משום הבאת קדשים לבית הפסול. לכאורה העושה זאת מצמצם את זמן אכילת השלמים, שכן זמנם ליום ולילה ואילו הפסח אינו נאכל אלא בלילה! ולפירוש זה הדבר מובן, שמכיוון שזמן שריפתם של שני הקרבנות שווה – לא ישרף קודש כשר (עמד בזה הצ"ח בפסחים פח, ב). 3. בגמ' בפסחים שם נאמר, שאע"פ שאסור להביא שלמים שהם ספק פסח, משום הבאת קדשים לבית הפסול – מותר היה להביאם בתורת "שלמי פסח", הנאכלים מדינה ליום ולילה (אלמלא ההלכה שאין מפרישים תחילה למותרות, עיין שם). ולכאורה קשה, ממה נפשך: אם בהיותם שלמים רגילים יש חשש שיבואו לידי נותר, האם כשהיהו שלמי פסח חשש זה יפחת? ולשיטת רש"י הדבר מובן, שכשהיהו שלמי פסח ויבואו לידי נותר שריפתם תהיה כדין, מה שאין כן כשהיהו שלמים. אך יש לתרץ באופן אחר: אמנם במקרה זה אין תועלת בהיותם שלמי פסח לעניין חשש נותר, אבל איננו בוחנים כל מקרה ומקרה. חכמים קבעו דין כללי שאסור לצמצם את אכילת הקרבן יותר מכפי שנקבע לו בתורה, כדי למנוע איסור נותר, ומעתה רשאי אדם להביא מלכתחילה קרבן שזמנו מצומצם יותר, הגם שחשש זה עדיין קיים בו. עוד יש לתרץ על פי החידושים המיוחדים לר"ן בשבת

ע, א, ב, שמסביר את החשש בהבאת אשם על תנאי שלמים, שיטעו הכהנים לחשוב שהוא ודאי שלמים ויתעכבו מלאכול. נמצא שיש חשש מיוחד בקרבן שיש בו ספק האם אכילתו ליום או ליומיים יותר מאשר קרבן שידוע שזמנו יום אחד. 4. לא מצינו בחז"ל שיש בעיה בהבאת קרבנות הנאכלים בערב יום הכיפורים (ואדרבה, בכמה מקורות משמע שהדבר אפשרי, עיין ערוך לנר כריתות כה, א ובהרחבה בשו"ת בנין ציון החדשות סי' נט; אבני נזר או"ח סי' תנט, יח). הדבר מוסבר לפי שיטה זו, שכן צמצום זמן האכילה לא יביא להקדמת השריפה, מה שאין כן בהבאת תודה בערב פסח, שהחמץ ישרף מוקדם מהרגיל. ובספר 'סדר טרוישי' (לאחד הראשונים) הסביר זאת באופן אחר: "בפסח אין לו זמן אכילה אלא עד ד' שעות מדרבנן ועד חצות מדאורייתא, אבל גבי יום הכיפורים יש לו זמן אכילה כל היום כולו".

ג. קושי בשיטה זו: לא מובן החשש מהבאה לבית הפסול בקרבן שיש ספק האם הוא בכור או פסח (פסחים צח, ב). הרי בפועל הנותר מקרבן פסח נשרף רק בחול המועד, שכן אין שורפים קדשים ביום טוב, ונמצא שגם אם הוא בכור – לא ישרף טרם זמנו! 12. עיין ברש"י כתב יד' מנחות פא, א ד"ה משום דקא ממעט באכילה: "דידילמא לא משתכחי כהנים לאכילניהו ואתו לידי נותר" (כשתרם חלות תודה יתר על הנדרש, עיין שם). וכן נראה מדבריו לגבי קרבן תודה בערב פסח (פסחים יג, ב ד"ה אין מביאין ביצה יט, ב ד"ה לבית הפסול).

13. קרית ספר הל' פסולי המוקדשין פ"ו; שער המלך שם הל' יח; מקור ברוך ח"א סי' ד.

14. בשו"ת ועין יוסף (או"ח סי' שה) דן לגבי העושה מעשה שיש ספק שמא יגרסם טומאה או הפסד לקדשים, האם איסורו מדאורייתא, והוכיח מרש"י בחולין (ב, ב ד"ה ובמוקדשין) שאיסורו מדרבנן בלבד, והרמב"ן והריטב"א שם חולקים בדבר, וסוברים שדין שימור מחייב ודאות גמורה (אם כן, דבריהם לא נאמרו לעניין החיוב להישמר לתחילה, אלא לגבי היתר אכילת הקדשים בדיעבד כשיש בהם חשש טומאה).

אין מביאין קדשים לבית הפסול הני מילי היכא דאית ליה תקנתא בחייה, אבל הכא ליכא תקנתא אלא בהכי"16. עוד הוכיח בשער המלך מתוס' בפסחים (פטא ד"ה הני מילי): "ותימה, וכי בשביל דשמא יהיה נותר... יכנס לידי ספק כרת?"17.

לאידך גיסא, בתוס' בשבת (עבא ד"ה בעל) וברמב"ן ובריטב"א שם נראה שהאיסור מדאורייתא. ראשונים אלה דנים בשאלה האם ניתן להביא אשם שפחה חרופה על תנאי, שאם לא עשה עבירה – הרי זה שלמים, ותולים זאת בשאלה של הבאת קדשים לבית הפסול. ומוכח מדבריהם שעל פי הצד לאסור הרי זה מאורייתא¹⁸.

יש שהוכיחו מהראב"ד (הל' תמורה ד,יא) שהבאה לבית הפסול אסורה מדאורייתא. הוא דן בלאו "לא יקדיש איש אותו" (ויקרא כז,כו), שאין משנים קרבן מקדושה לקדושה, ומסביר טעמו: "שקדשי מזבח אפילו מקדשים קלים לחמורים אין משנין, ואין ממעטין באכילת קדשים... קדשי מזבח יש מהן נאכלין ויש שאין נאכלין, יש מהן ליום אחד ויש מהן לשני ימים... דין הוא שלא ישתנו מזה לזה" (כן דייק במהרש"ם ח"א סי נט). יש לדחות, שהראב"ד אומר זאת כטעם לאיסור לשנות קודש זה לאחר, אבל אין מכאן ראיה שעצם המיעוט הוא איסור תורה כשאינו משנה את שם הקרבן (מנחת יהודה כאן). ועוד, שהראב"ד מדבר על שינוי הגורם למכשול ודאי, שינהגו בשלמים כעולה ולא יאכלום כלל, או ינהגו בהם כאשם וישרפו את הבשר בעודו ראוי לאכילה, ואילו הדיון על הבאת קדשים לבית הפסול עוסק בחשש גרידא.

בירור שיטת רבי שמעון

בגמ' מובאת דעת רבה¹⁹, לפיה אף ר"ש לא התיר להביא את הקדשים לבית הפסול ללא כל צורך, אלא רק בדיעבד, כשהקרבנות נתערבו, או בספק מצורע, כדי להכשיר את המצורע לאכול בקדשים ("תיקוני גברא"). אביי ורב יוסף הקשו עליו מכך שר"ש מתיר להוסיף תבליני תרומה לקדשים (להלן צ,ב), ובכך ממעט את זמן אכילתו של התבלין (על כך השיב רבה, שתבלין חייב בתרומה מדרבנן בלבד, ולכן היקל בו ר"ש לכתחילה), וכן התיר לקנות

לספק כרת, ואם כן יתכן שאף בנדון דידן יש לדעתם איסור עשה של "שמרת תרומותי" ובכל זאת ראוי להתירו. ושם בשער המלך סובר שהצד לאסור מדאורייתא הוא מ"לא תותירו", כלומר, שהלאו מחייב להמנע מכל מעשה הגורם שיהיה נותר, ומכיוון שמשמע מתוס' שאין לאו בהבאה לבית הפסול – נמצא שאין איסור דאורייתא כלל.

18. המפרשים שם נוקטים שאם אסור להביא קדשים לבית הפסול – אי אפשר להביא אשם על תנאי, ונצרכת ידיעה ודאית כדי לחייב באשם שפחה חרופה. וכתבו המפרשים שם, שמכיון שאשם שפחה חרופה טעון ידיעה ודאית – הידיעה מחלקת, כלומר, העושה כמה עבירות ונודע לו על העבירה בין מעשה אחד למשנהו מתחייב באשמות נפרדים. מכאן, שכל הדיון עוסק בדינא דאורייתא.

19. לפנינו: רבא, והוגה בצדו: רבה. הגהה זו מוכחת מדברי אביי במנחות קה,ב: "ואע"ג דקא מפריק מד בשחיטת קדשים... לתקוני גברא... לכתחילה לא", והיינו רבה, רבו של אביי.

הבאת תודה בערב פסח. במשנה בפסחים (פ"א מ"ה) מתואר סימן שנעשה בערב פסח במקדש כדי להודיע על זמני איסור חמץ: "שתי חלות של תודה [מחלות החמץ, שהן גדולות, וכל אחת עשויה מעשרון, כשיעור הפרשת חלה] פסולות מונחות על גג האצטבא [סטיו שבהר הבית, שגגו נראה מירושלים], כל זמן שמונחות – כל העם אוכלים; ניטלה אחת – תולין, לא אוכלין ולא שורפין; ניטלו שתיהן – התחילו כל העם שורפין". הגמרא מסבירה שאסור להביא קרבן בערב פסח, משום שאין מביאים קדשים לבית הפסול, וכתוצאה מכך רבים הביאו את תודתם ב"ג, והכהנים לא הספיקו לאכול הכל, וכך נותרו חלות פסולות לבוקר י"ד. על פי דעה אחרת בגמ' שם החלות היו כשרות, ומותר להביא תודה בערב פסח (ראה הערה 21).

להביאם לבית הפסול¹⁵. כך מצאנו במפורש בספר הישר לר"ת (חלק השו"ת, סי' סט) שכתב: "ואפילו לרבנן דאמרי

15. חיזוק לדיוק זה מדברי הגמ' בהמשך על תערובת חתיכות קדשים, שבהן מודים חכמים שיאכל כחמור שבהן מפני "דלית תקנתא". לכאורה בחתיכות לא שייך לדון כלל על הבאה לבית הפסול, שהרי כבר נתערבו, וכעת אינו עושה מעשה כלשהו הגורם להן פסול, ולמה נזקקה הגמ' לטעם זה? אלא שבאה הגמ' להדגיש שאיסור ההקרבה של הקדשים החיים שנתערבו הוא רק מפני שיש להם תקנה ברעייה.

יש לכך השלכה לגבי אשם ושלמים שנשחטו ונתערבו קודם זריקת הדם, האם דמם יזרק, משום שכעת אין להם תקנה ברעייה, או ישפך לאמה. בשפת אמת (עה,ב) צידד כצד הראשון.

16. הנדון הוא סוגיית הגמ' בקידושין נה,ב לגבי בהמה שנמצאה, וכיצא זה כתב הר"י קורקוס (הל' פסוהמ"ק ו,יח) בדעת הרמב"ם בסוגיה זו. ועיין תוס' שם ד"ה דמיית נמי, הסוברים שהסוגיה הולכת כמאן דאמר שמביאין קדשים לבית הפסול, ורמב"ן שם.

17. אך עיין שם, שהקשו כיצא זה גם לגבי ביטול מצות סמיכה וכן ביטול חלק ממתנות הדם, ונראה שפשוט להם שעדיף לבטל מצות עשה דאורייתא מאשר להכנס

שבמשנה בשביעית הובאו דברי ר"מ בסתמא. והכריעו כר"מ על פי מנהג בית ר' ינאי לבשל מעט מעט ולאכול מיד, הרי שנמנעו מלהביא קדשים לבית הפסול²³. גם הבבלי במנחות (פ,ב). בעניין תערובת תודה בתמורתה, נוקט בפשטות כדעת חכמים, שאין להביא קדשים לבית הפסול. לפיכך פסקו הראשונים כדעת חכמים בכל עניינים אלו²⁴.

במקרה של 'תיקוני גברא', כלומר, הבאת קרבן שהוא ספק אשם ספק שלמים כדי להכשיר את המצורע לאכילת קדשים, מצינו משנה בנוזר (ח,ב) שהולכת בשיטת ר"ש, כפי שמסבירה הגמ' שם (ס,א), ואפשר שבמקרה מיוחד זה אכן להלכה מותר להביא קדשים לבית הפסול, עיין במערכה הבאה.

סיכום

נחלקו תנאים האם מותר לצמצם את זמן אכילתם של הקדשים, באופן שעלול לגרום להם פסול: ר' שמעון מתיר, וחכמים אוסרים. כמה דוגמאות לכך: אשם שנתערב בשלמים, האם מותר להביאו על תנאי ולאכלו יום אחד בלבד כדין אשם; ספק מצורע, האם רשאי להביא אשם על תנאי; האם מותר לתבל את בשר הקדשים בתבליני תרומה; האם מותר לבשל ירק של שביעית בשמן של תרומה, ועוד. לדעת חכמים, כשם שאסור לצמצם את זמן אכילתו של הקרבן – כך אסור לצמצם את מקום האכילה והאישים האוכלים.

הדעה המקובלת במפרשים, שטעם האיסור להביא לבית הפסול הוא שמא מחמת צמצום האפשרות לאכול לא יספיקו לאכול את הקרבן, וכך תבטל מצות אכילתו ואף יעברו על האיסור להותיר ממנו (רמב"ם; מאירי; ועוד). מרש"י נראה, שהאיסור להביא קרבן שיש בו ספק האם הוא נאכל ליום או ליומיים הינו מטעם אחר, שאם ישאר מבושר לאחר היום הראשון יהיה צורך לשרפו, ונמצא ששרף קודש שאולי עודנו כשר.

תרומה בכסף מעשר שני (מעשר שני פ"ג מ"ב), ולבשל ירק של שביעית בשמן של תרומה (שביעית פ"ח מ"ז).

נראה שמסקנת הסוגיה כדעת אביי ורב יוסף, שר"ש מתיר זאת אף לכתחילה, שהרי הגמ' אומרת שרבה "אישתיק" ולא השיב על הראיה מקניית תרומה בכסף מעשר שני²⁰. כך משתמע גם בגמ' (פסחים יג,ב וביצה יט,ב) בעניין הבאת תודה בערב פסח, האומרת: "אין מביאין תודה בחג המצות... בארבעה עשר עסקינן, וקסבר אין מביאין קדשים לבית הפסול". משמע שדין זה שנוי במחלוקת, ויש המתירים להביא תודה לכתחילה בערב פסח²¹.

בריטב"א משתמע אחרת, שתפס את התירוץ "תקוני גברא שאני" כמסקנת הסוגיה, שכן כתב בקידושין (נה,ב): "דבכי האי גוונא דהוה ספיקא ומשום תקוני גברא לא חיישינן למיעוט זמן אכילת קדשים, וכרבי שמעון דאית ליה בפרק התערובות דמשום תקוני גברא מביאין קדשים לבית הפסול". וכיו"ב כתב בשבת (עא,ב): "קסבר כמאן דאמר על הספק מביאין קדשים לבית הפסול". ניתן לדייק כך אף מרש"י (פסחים צח,ב), הכותב: "מביאין קדשים לבית הפסול – למעט בזמן אכילתן מוטב מלנתקן לרעייה", כלומר, לא התיר ר"ש להביא לבית הפסול ללא כל צורך, אלא רק אם הברירה היא ניתוק לרעייה.

פסק ההלכה

במשנתנו הובאו דברי ר"ש כדעת יחיד כנגד רבים, וכן במשניות בשביעית (ח,ז) ומעשר שני (ג,ב). במשנה בפסחים (ט,ח) הובאה דעת ר"ש בלבד, אך בציון שמו, ואין זו 'סתם משנה'. לעומת זאת במשנה בזבחים (י,ז), בעניין הוספת תבלי תרומה לבשר הקדשים, הובאה דעת ר"ש בסתמא והוזכר רק רבי מאיר כחולק.

בירושלמי שביעית פ"ח ה"ז התלבטו האם הלכה כר"ש, משום שבמשנה בזבחים בעניין התבלין הובא רק ר"מ כחולק, והלכה כר"ש נגד ר"מ²²; או הלכה כחכמים, משום

בשביעית: "אמר רבי יוסי: במחלוקת. אמר רבי יונה: דברי הכל היא, אוכלי תרומה זריזין הן". כמו כן אומר הירושלמי על היתרו של ר"ש בפסח שנתערב בכור, שטעמו: "אוכלי פסחים בשעתן זריזין הן כאוכלי תרומה". רבי יונה מיישב, אפוא, את קושיית אביי על רבה, וסובר שר"ש התיר לכתחילה לצמצם את זמן האכילה רק בנסיונות מיוחדות שבהן לדעתו אין מקום לחשוש שהדבר יביא לידי פסול.

22. כך שיטת הירושלמי שם ובתורות פ"ג ה"א. בבבלי ערובין מו,ב הסתפקו בזה ונשאר הדבר ב'תיקו', ועיין אנצ"ת ערך 'הלכה' ציון 778 הלאה, ולעיל מערכה קב הערה 5 על שיטת הרמב"ם בזה.

23. על פי פני משה ומראה הפנים, וחיבת הקודש כאן; ועיין כס"מ הל' שמיטה ויובל ה,ד. על ההיתר לאכול מעט מעט עיין בהערות הר"א גריידיץ לירושלמי שם, שלא נאמר אלא בשביעית ולא בקדשים; ועיין כס"מ הל' פסחה"ק ו,ג.

24. רמב"ם הל' מעשה הקרבנות י,י; שם יב; פסולי המוקדשין ו,הו; שם יב; מעשר שני ז,יא; שמיטה ויובל ה,ד. סמ"ג עשין קלו וקפד; לאוין עט וקמ. מאירי פסחים צח,א. רע"ב במשנתנו ובשביעית ופסחים. הלח"מ (מע"ה"ק י,י) העיר על דין ביטול תבלי תרומה עם הקדשים, שראוי היה לפסוק כר"ש כנגד ר"מ. נראה שכוונתו כדברי בעל 'מראה כהן' כאן, שמכך שרבי נקט כאן 'רבי מאיר' ולא סתם משנה כבכל מקום, הרי שדעת רבי לחלק ולהקל בדבר, מפני שתרומת תבלין דרבנן (ואולי גם הרע"ב התלבט בזה, ולכן לא כתב שם שהלכה כר"מ כפי שכתב במשנתנו שאין הלכה כר"ש).

20. כן כתב החזו"א (שביעית סי' יד,ג): "ומסקינן דר"ש מתיר לכתחילה". גם על הראיה מירק של שביעית, שניסתה הגמ' לדחות שמדובר בירק שכבר התערב בשביעית, נראה שמסקנת הגמ' כרב יוסף שאין להעמיד כך, מכיוון שלפי אוקימתא זו דעת חכמים לא מובנת, וכן נראה מפירוש הר"ש בשביעית שם.

הגמ' בהמשך מביאה את הקושיה מספק אשם מצורע, וניתן אולי ללמוד מכאן ש"אישתיק" אינו הודאה מוחלטת (ועיין מנחות קה,ב, שם נראה שרבה החזיק בדעתו), ולכן נזקק אביי לראיה נוספת. ויש לדחות, שהגמ' העדיפה להביא תחילה את הראיות ממשניות ורק לבסוף את הברייתא. ועוד, שהסוגיה בהמשך מאריכה לברר את הברייתא, ואפשר שלפיכך הביאתה לבסוף.

21. וכן דייק המאירי בפסחים שם. וכן מפורש בגמ' שם: "תנא משום ר' אלעזר: כשרות היו", הרי שלדעתו הובאו בערב פסח, וסובר שמביאים את הקדשים לבית הפסול (תוס' חכמי אנגליה שם, ועיין בי"פ עינים; ובפני יהושע העמידה במי שנדר תודה ואם לא יביאנה עד הרגל יעבור בעשה, והרי זה כ'תיקוני גברא'). אם כי, מסוף הברייתא בביצה שם משמע שר"ש מודה לרישא לגבי איסור זה, והתקשה בזה הרש"ש שם.

בירושלמי (מעשר שני פ"ג ה"ב ופסחים פ"ט ה"ח) מופיעה מחלוקת דומה למחלוקת האמוראים כאן: מובאת שם ברייתא לפיה "אין לוקחין שביעית בכסף מעשר", והירושלמי דן האם ר"ש, שהתיר לקחת תרומה בכסף מעשר, מודה

לבית הפסול לכתחילה, או רק בדיעבד עקב אילוצים מסוימים. מסקנת הסוגיה נוטה לצד הראשון, אך יש שנראה מדבריהם שנקטו כצד השני (רש"י וריטב"א).

סתמת המשניות בדרך כלל כדעת חכמים (פרט למקרה של "תיקוני גברא"), וכך נפסק בבבלי (נדה ע"ב) ובירושלמי (שביעית פ"ח ה"ז), וכן פסקו הראשונים.

הדעה המקובלת באחרונים, שאיסור ההבאה לבית הפסול הוא מדרבנן (קרית ספר; שער המלך, ועוד). כך משמע בגמ' כאן ובכמה ראשונים, שאף חכמים יודו במקרה שאין תקנה לבהמה זו. בדברי כמה ראשונים בשבת (ע"ב), משתמע שהאיסור הוא מדאורייתא.

נחלקו אמוראים בסוגיין האם ר"ש מתיר להביא קדשים

מערכה קעח. קרבנו של ספק מצורע (עו,א-עז,א)

הסמיכה על האשם

הגמ' לעיל לג,א דנה בשאלה, האם אשם מצורע טעון סמיכה מן התורה או מדרבנן (עיין במערכה פ, על צדדי הדיון והכרעת ההלכה). על הצד שסמיכתו רק מדרבנן, כתבו תוס' (לג,א ד"ה סמיכת וכאן ד"ה וסמיכה) שהסמיכה עליו איננה בהישענות "בכל כוחו" כמקובל בסמיכה, שכן זוהי עבודה בקדשים, ורק חיוב סמיכה מדאורייתא דוחה איסור זה. לפיכך יש לסמוך ב"אקופי ידא", בהגבהת היד (ראה תמונה בעמ' ערב)³.

לאור זאת כותבים תוס' כאן, שגם בקרבן המסופק אין לסמוך בכל כוחו, שמא הוא אשם ואסור לסמוך עליו. ואמנם בכך מתבטלת המצוה לסמוך על השלמים, ובדרך כלל אסור להביא קרבן ללא סמיכה (ראה מערכה קעג), אך הדבר הותר כאן משום "תיקוני גברא".

לעומת זאת בתוס' לעיל לג,א כתבו, שהברייתא כאן: "ואותו אשם טעון... סמיכה" באה לחדש, שאמנם בעלמא סמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא, אבל אשם זה טעון סמיכה מדאורייתא כשלמים; ומשמע שרצונם לומר שישמכו עליו בכל כוחו, כדין שלמים⁴. אלא שתמיהו על כך האחרונים שם (חק נתן, מרומי שדה, ועוד): כיצד הותר לסמוך בכל כוחו, שהוא ספק עבודה בקדשים?! ואמנם מאידך גיסא יש לפנינו ספק מצות עשה לסמוך בכל כוחו, אם קרבן זה הוא שלמים, אבל ספק עשה איננו דוחה ספק לא תעשה!⁵ בעל 'שם יוסף' שם תירץ, שגם דבר זה הותר משום "תיקוני גברא". לדעתו גם תוס' כאן סוברים כך, על פי מסקנת הסוגיה שבגלל תיקוני גברא איננו חוששים להבאה לבית הפסול, ומה שכתבו שהסמיכה תהיה באקופי

המצורע ביום טהרתו מביא שלושה קרבנות: אשם, חטאת ועולה. דם האשם נזרק על גבי המזבח וחלק ממנו ניתן על כמה מאיברי המצורע: תנוך אונו הימנית, בוהן ידו הימנית ובוהן רגלו הימנית (על כך ראה מערכה קיב. בלשון חז"ל נקראו כל המתנות הללו בהכללה "מתן בהונות"). לשלושת הקרבנות הללו יש להוסיף נסכים (ויקרא יד,י), בניגוד למקובל שבאשם ובחטאת אין נסכים. בנוסף על כך מביא המצורע לוג שמן, ממנו מזה הכהן שבע פעמים "לפני ה'" (בהיכל, או בעזרה כנגד ההיכל¹), ולאחר מכן הוא נותן ממנו על בהונות המצורע וראשו, ושיריו נאכלים לכהנים. תהליך זה הוא המשלים את טהרת המצורע ומתיר לו לבוא למקדש ולאכול קדשים.

כאשר קיים ספק על אדם מסוים, האם הוא מצורע², מתעורר קושי רב: כיצד יביא קרבנות שיש ספק בחיובם? את העולה ניתן להביא בנדבה, ולפיכך יכול הוא להביאה על תנאי, שאם אינו חייב בה – תהא נדבה, אבל מה יעשה באשם ובחטאת, שאינם באים בנדבה, וכן בלוג השמן. לדעה (להלן צ"א,א) שאינו בא בנדבה? מצד שני, האם יתכן שאין פתרון למצורע זה, וישאר כל ימיו מרוחק מהקודש והמקדש?

בברייתא (שמקורה בתוספתא בניזיר פ"ו ה"א, ומובאת גם במנחות קה"א ונדה ע"א, ומוזכרת בקצרה בניזיר ס"א) מובאת הצעתו של רבי שמעון למצב זה, להביא קרבן אשם ולהתנות, שאם אינו מצורע – יהיה זה שלמים. בגמרא ובראשונים הועלו קשיים נוספים שלא נדונו בברייתא, ופתרונותיהם בצידם. נעמוד על כמה נקודות הראויות לדיון מיוחד, ועל הכרעת ההלכה למעשה.

נגעים נאמרו לגבי הכהן, כיצד יחליט, אבל אם הכהן אמר משהו ולא ברור מה אמר – הרי זה ספק גמור.

3. אך עיין במערכה פ (עמ' ערב-רעג), שצידדנו שאפילו לדעה שאשם מצורע פטור מסמיכה מדאורייתא – הרי זה מדאורייתא בתורת רשות, ויש בסמיכה עליו קיום מצוה, ולכן מותר לסמוך בכל כוחו.

4. בקדשי דוד (כאן ושם) פירש את תוס' אחרת, שהסמיכה תהיה באקופי ידא, וכוונת הברייתא להשמיע שכאן יש חיוב מיוחד לסמוך, ולו באופן זה, מפני שיש צד שהקרבן טעון סמיכה מדאורייתא, וראה להלן הערה 16.

5. ראה מערכה קע הערה 6.

1. עניין זה שנוי במחלוקת ראשונים (ראה מערכה קב הערה 1): דעת רש"י בכמה מקומות שהזאות אלה נעשות בהיכל עצמו כנגד בית קדש הקדשים, וכך משמע מלשונו כאן (רש"י כת"י ד"ה ואי קודם): "מעיל מינייהו לפנים להזות". ותוס' חולקים ולדעתם ההזאות נעשו בעזרה כנגד ההיכל. במקדש דוד (ס' י"ב), הקשה על רש"י מהסוגיה כאן: כיצד יתכן להכנס להיכל ולהזות כאשר החיוב מסופק, ושמה זוהי 'ביאה ריקנית'!

2. הרא"ש (ניזיר נ"ב), תמה כיצד נוצר ספק כזה, הרי במשנה (נגעים פ"ה מ"א ומ"ד) נקבעו כללים ברורים לגבי ספק נגעים, אימתי הוא מוכרע לקולא ואימתי לחומרא, והכרעה זו היא בתורת ודאי. המאירי (ניזיר שם) העמיד בכגון שהמצורע מסופק האם הכהן החליט אותו לטומאה או לא, ונראה שלדעתו ההלכות לגבי ההכרעה בספק